

Uudised

EL narkoseire keskuselt Lissabonis

EUROOPA UIMASTIPROBLEEMIDE ARUANNE 2022: PÕHIPUNKTID

Uimastite pakkumise ja tarvitamise taastumine pärast COVID-19-ga seotud häireid

(14.6.2022, LISSABON **AVALDAMISKEELD KUNI 11.00 Kesk-Euroopa AJA JÄRGI/10.00 Lissabon**)

Uimastite pakkumise ja tarvitamise kiire taastumine pärast COVID-19 kriisi on üks probleemidest, mida **Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus (EMCDDA)** täna rõhutas oma **Euroopa uimastiprobleemide aruande 2022: suundumused ja arengud**¹ avaldamisel. Aruandes antakse uusim ülevaade uimastiolukorrast Euroopas, vaadeldes pikaajalisi suundumusi ja tekkivaid ohte. Ajal, mil rahvusvaheline olukord tekitab uusi probleeme, vaadeldakse aruandes ka seda, kuidas praegused ülemaailmsed sündmused võivad mõjutada Euroopa uimastiprobleemi dünaamikat tulevikus.

Iga-aastases ülevaates kirjeldatakse, kuidas Euroopa uimastiprobleemid jätkuvalt arenevad ja kuidas innovatsioon juhib uimastiturgu. Uimastite kättesaadavus on ELis endiselt suur (mõnel juhul näiteks kokaiini, pandeemiaeelsest tasemest kõrgem tase) ning turul ilmneb jätkuvalt tugevatoimelisi ja ohtlikke aineid. Aruandest selgub ka, kuidas kanepitooted muutuvad üha mitmekesisemaks ja kuidas sünteetiliste uimastite tootmine Euroopas kasvab.

Ka uimastitarvitamisel on märke pandeemiaeelsele tasemele jõudmisest. Näiteks reovee analüüs näitab kokaiini, crack'i, amfetamiini ja metamfetamiini tarvitamise kasvu mõnes linnas aastatel 2020–2021². Kuna COVID-19 piiranguid on kogu Euroopas leevendatud, tundub, et narkomaaniaravi ja muud teenused on hakanud taas toimima nagu tavapärane, säilitades samas mõned uuenduslikud tavad, mis võeti kasutusele liikumispiirangute ajal (e-tervishoiuteenused, telemeditsiin).

Euroopa Komisjoni siseasjade volinik Ylva Johansson märgib: „Sünteetiliste uimastite tootmise jätkuv suurenemine ELis näitab, et organiseeritud kuritegelikud rühmitused üritavad ebaseadusliku uimastikaubanduse arvelt kasu saada ning ohustada rahvatervist ja julgeolekut. Eriti murettekitab on asjaolu, et Euroopa ja rahvusvaheliste kuritegelike võrgustike vahelised partnerlused on toonud kaasa kokaiini ja metamfetamiini tööstusliku tootmise rekordilise kättesaadavuse Euroopas. Sellega kaasneb tarvitamise ja kahju suurenemise võimalus. EL ja selle liikmesriigid jätkavad nende ähvardavate ohtude vastu võitlemist läbi ELi kuritegevuse valdkonna prioriteetide ning uimasti- ja julgeolekustrateegiatel põhineva ühistegevuse.“

EMCDDA direktor Alexis Goosdeel lisab: „Selle aruande põhisõnum on kolm sõna: *Kõik, kõik*. Tuntud uimastid ei ole kunagi olnud nii kättesaadavad ja esile kerkivad jätkuvalt võimsad uued ained. Peaaegu kõik psühhoaktiivsed ained võivad tänapäeval olla uimastid, sest piir seaduslike ja ebaseaduslike ainete vahel on ähmane. See võib otseselt või kaudselt mõjutada kõiki inimesi, sest uimastiprobleemid süvendavad enamikku muudest olulistest tervise- ja sotsiaalprobleemidest, millega praegu silmitsi seisame. Aruanne avaldatakse ajal, mil maailma mastaapsed sündmused mõjutavad meie kõiki eluvaldkondi. Praeguste suundumuste ja tekkivate ohtude analüüsi abil uuritakse, kuidas need suundumused võivad tulevikus mõjutada uimastiprobleemi Euroopas. Usun kindlalt, et saame uimastivaldkonna keerukaid poliitikaküsimusi lahendada üksnes siis, kui lähtume meetmete võtmisel probleemi tasakaalustatud ja tõendus põhiseisest mõistmisest.“

Uute ohtlike psühhoaktiivsete ainete ilmumine jätkub – tähelepanu keskmes on katinoonid

Uusi psühhoaktiivseid ained (uued psühhoaktiivsed ained) ilmub Euroopas jätkuvalt sagedusega üks uus nädalas, selline tendents on seotud rahvaterviseprobleemidega. 2021. aastal teatati ELi varajase hoiatamise süsteemi kaudu esimest korda 52 uuest uimastist, mis tähendab, et EMCDDA jälgitavate uute psühhoaktiivsete ainete koguarv on 880. 2021. aastal teatati esimest korda 6 uuest sünteetilisest opioidist, 6 sünteetilisest katinoonist ja 15 uuest sünteetilisest kannabinoidist. Täna avaldatakse uus aruanne varajase hoiatamise süsteemi saavutuste kohta, sest võrgustik tähistab oma 25. aastapäeva ⁽³⁾.

2020. aastal konfiskeeriti Euroopas (27 ELi, Türgi ja Norra) rekordkoguses uusi psühhoaktiivseid aineid kokku 6,9 tonni (41 100 konfiskeerimist). Konfiskeeritud ainetest 3,3 tonni olid sünteetilised katinoonid, mida sageli müüakse tuntud stimulantide (nt kokaiin, MDMA) aseainetena. Pärast sünteetiliste katinoonide kontrollimist Hiinas pärines enamik 2020. aastal Euroopasse toodud ainetest Indiast, mis tõenäoliselt kajastab turu kohandamist seaduslike kontrollide ja tarnehäiretega. 2021. aasta lõpus seiras EMCDDA 162 sünteetilist katinooni, mis on sünteetiliste kannabinoidide järel teine suurim uute psühhoaktiivsete ainete kategooria (224 seirealust). Sünteetiliste katinoonidega kaubitsemine Euroopasse ja teated kahjustest (nt mürgistustest) on ajendanud võtma kasutusele uusi meetmeid. 2021. aastal hinnati kahte sünteetilist katinooni 3-MMC ja 3-CMCning Euroopa Komisjon on teinud ettepaneku nende kontrollimiseks kogu ELis.

Kanep — Euroopa kõige populaarsema ebaseadusliku uimasti uued suundumused

Kanepivaldkonnas toimuvad arengud tekitavad uusi probleeme seoses sellega, kuidas riigid reageerivad Euroopas kõige sagedamini tarvitavale ebaseaduslikule uimastile. Kanepitooted muutuvad üha mitmekesisemaks, sealhulgas ekstraktid ja ediinid (THC-sisaldus on suur) ja CBD-tooted (THC-sisaldus on väike). Kanepipoliitika Euroopa keskkond muutub samuti, sest poliitika ulatus laieneb järk-järgult. Lisaks ebaseaduslikule kanepitõrjele hõlmavad poliitikad nüüd ka meditsiinilisel ja muul otstarbel kasutatava kanepi reguleerimist.

2020. aastal oli kanepivaigu keskmine THC-sisaldus 21%, mis on peaaegu kaks korda suurem kui kanepiürdil (11%), mis muudab viimastel aastatel täheldatud suundumust, kus kanepiürt oli tavaliselt tugevama toimega. See kajastab turuuendusi, sest näib, et kanepivaigu tootjad, tavaliselt väljastpoolt ELi, on reageerinud Euroopas toodetud kanepiürdi konkurentsile. Aruandes rõhutatakse ka muret selle pärast, et ebaseaduslikke kanepitooted on võltsitud sünteetiliste kannabinoididega, mis võivad olla väga tugeva toimega ja toksilised. Tarvitajad, kes usuvad, et nad on ostnud looduslikke kanepitooted, ei pruugi teada, et toode sisaldab sünteetilisi kannabinoide ja et nad puutuvad kokku suuremate terviseriskidega.

Märgid uimastitootmise, -kaubanduse ja -kättesaadavuse kasvust Euroopas

2020. aastal likvideeriti üle 350 ebaseadusliku uimastitootmise labori, sealhulgas mõned suured kokaiini-, metamfetamiini- ja katinoonitootmiskohad. Värskeim analüüs näitab, et kokaiini kättesaadavus Euroopas on endiselt suur ja see toob kaasa mitmesuguseid terviseohte. 2020. aastal konfiskeeriti Euroopa Liidus rekordiline 213 tonni kokaiini (2019. aastal 202 tonni) ning likvideeriti 23 laborit (2019. aastal 15) ⁽⁴⁾.

Amfetamiini kättesaadavus on samuti suur ja see võib olla tõusuteel. 2020. aastal konfiskeerisid ELi liikmesriigid rekordiliselt 21,2 tonni (2019. aastal 15,4 tonni) ja likvideeriti 78 amfetamiinilaborit (2019. aastal 38). Aruandest selgub, et Euroopas likvideeritakse üha rohkem keskmise suurusega ja suuremahulisi metamfetamiini tootmisrajatisi. Metamfetamiini tootmine ja pakkumine on Euroopas hiljuti muutunud. Selline areng tekitab ohu, et kättesaadavus suureneb ja tarvitamine suureneb.

Likvideeritud MDMA-laborite arv (29) jäi 2020. aastal suhteliselt stabiilseks. Lisaks likvideeriti 15 katinooni tootmiskohta (2019. aastal 5) ja katinooni tootmiseks konfiskeeriti 860 kg keemilisi lähteaineid (2019. aastal 438). Kuigi vähem levinud, likvideeriti 2020. aastal ELis ka heroini, ketamiini, GBLi ja DMTd tootvad ebaseaduslikud laborid.

Aruandes tõstatatud põhiküsimus on, kas pimevõrgu uimastiturud on languses. Tundub, et nendel turgudel toimuvat tegevust on mõjutanud mitu tegurit (nt õiguskaitselane tegevus, kättetoimetamise

probleemid, pettused). 2021. aasta lõpus vähenesid hinnangulised tulud järsult veidi alla 30 000 euro päevas (võrreldes 1 miljoni euroga päevas 2020. aastal). Turvalisem ja mugavam tarneallikas näib eelistavat sotsiaalmeediat ja kiirsõnumirakendusi, mis rõhutab vajadust selles valdkonnas meetmeid võtta.

Vajadus laiendada ravi- ja kahjude vähendamise teenuseid

Täna avaldatavas aruandes rõhutatakse vajadust laiendada ravi- ja kahjude vähendamise teenuseid Euroopas süstivate uimastisõitlaste jaoks. 2020. aastal teatasid ainult **Tšehhi, Hispaania, Luksemburg** ja **Norra**, et nad täidavad Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) 2020. aasta eesmärgi anda igale süstivale uimastisõitlasele 200 süstalt aastas ning tagada, et 40% suure riskiga opioiditarvitajatest saaks ravi opioidide agonistidega, mis on üledoosi ennetuse oluline meede. 2020. aastal oli ELis hinnanguliselt miljon suure riskiga opioiditarvitajat ja 514 000 opioidasendusravi patsienti, mis viitab, et üldine ravikava on 50%. Riikide vahel on siiski suured erinevused ja paljudes ELi liikmesriikides ei ole ravi pakkumine ikka veel piisav.

Uimastite süstimist seostatakse raskete terviseprobleemidega, nagu nakkushaigused, üleannustamine ja surmajuhtumid. Heroiini süstimine on vähenemas, kuid üha rohkem tuntakse muret selle pärast, et süstitakse rohkem aineid, sealhulgas amfetamiine, kokaiini, sünteetilisi katinoone, retseptiopioidide ja muid ravimeid.

2020. aastal toimus ELis hinnanguliselt 5 800 ebaseaduslike uimastite üledoosist tingitud surmajuhtumit. Enamik surmajuhtumitest oli seotud mitme uimasti koosmõjuga, mis tavaliselt hõlmab ebaseaduslike opioidide, muude ebaseaduslike uimastite, ravimite ja alkoholi kombinatsioone. Lisaks kokaiini suurele kättesaadavusele Euroopas näitavad aruanded, et crack'i tarvitamine võib suurenedada ning seda nähakse nüüd haavatavamate uimastitarvitajate seas rohkemates linnades ja riikides. Crack on tavaliselt suitsutatud, kuid seda on võimalik ka süstida, ning see on seotud mitmesuguste tervise- ja sotsiaalkahjustustega (nt nakkushaigused ja vägivald). Pikaajalised suundumused osutavad, et 2020. aastal alustas Euroopas crack-probleemide tõttu narkomaaniaravi hinnanguliselt 7 000 patsienti, mis kolmekordistus 2016. aastaga.

Rahvusvaheline olukord: uued probleemid ja võimalikud ohud

Uimastiprobleeme Euroopas võivad mõjutada suundumused rahvusvahelisel tasandil. Täna aruandes käsitletakse hiljutisi arenguid **Afganistanis** ja **Ukrainas** ning võimalikku mõju uimastivaldkonnale. Kuigi nende sündmuste täielikku mõju on veel vara hinnata, on poliitika ja meetmete jaoks teabe saamiseks vaja olukorda sihipäraselt jälgida.

Vaatamata sellele, et Taliban keelas **Afganistanis** 2022. aastal toota, müüa ja kaubelda ebaseaduslike uimastitega, näib unimagunakasvatus jätkuvat. Riigi praegused finantsprobleemid võivad muuta uimastitulud tähtsamaks sissetulekuallikaks, mis võib suurendada Euroopasse toodava heroiooni salakaubavedu. Teine oluline küsimus on see, kas Euroopast saab Afganistanis toodetud metamfetamiini tarbijaturgu. Praegu varustavad Euroopa tootjad selle uimastiga ELi turgu. Viimasel ajal on siiski täheldatud ka suuremahulist efedrapõhist metamfetamiini tootmist **Afganistanis**, samuti on suurenenud selle uimasti konfiskeerimine mõnel teadaoleval heroinikaubanduse marsruudil.

Ukraina sõda on muutnud Euroopa uimastiolukorra veelgi ebakindlamaks. Ukrainas narkomaaniaravile juurdepääsu omavate inimeste osakaal on väike nende seas, kes otsivad ELis varjupaika. Need isikud vajavad pidevat ravi ning teenuseid, mis on kohandatud nende konkreetsetele vajadustele ja keelele. Üldisemalt on konflikti eest põgenejatel tõenäoliselt olnud raske psühholoogiline stress, mis muudab nad tulevikus tõenäoliselt haavatavamaks ainete kuritarvitamise probleemide suhtes. Sõda võib põhjustada muutusi ka uimastikaubanduse marsruutidel, sest kurjategijad kasutavad ära haavatavust või väldivad mõjutatud piirkondi.

EMCDDA haldusnõukogu eesistuja Franz Pietsch võtab kokku järgmised teemad: „Tänane aruanne annab strateegilise ja tervikliku ülevaate uimastiolukorrast Euroopas ning selle mõjust rahvatervisele ja turvalisusele. See on oluline vahend, mis aitab uimastivaldkonna poliitikakujundajatel ja spetsialistidel parandada valmisolekut ja reageerimist. Sel nädalal möödub 25. aastat ELi uute psühhoaktiivsete ainete varajase hoiatamise süsteemi loomisest. Uute uimastite ilmumisel on vaja rohkem toetada riiklikke varajase hoiatamise süsteeme ning kohtuekspertiisi ja toksikoloogilist võimekust, et paremini avastada esilekerkivaid ohte ja neile reageerida ning kaitsta rahvatervist.“

(¹) *Euroopa uimastiprobleemide aruanne 2022* (25 keeles) — https://www.emcdda.europa.eu/edr2022_en
Aruande aluseks olevad riiklikud andmed (2022. aasta statistikabülletään) —

https://www.emcdda.europa.eu/data/stats2022_en Aruandes kirjeldatakse uimastiolukorda 2021. aasta lõpuni, tuginedes 2020. ja võimaluse korral 2021. aasta andmetele.

(²) https://www.emcdda.europa.eu/news/2022/2/latest-wastewater-data-reveal-drug-taking-habits-75-european-cities_en

(³) https://www.emcdda.europa.eu/publications/rapid-communication/update-eu-early-warning-system-2022_en

(⁴) ELi kokaiini- ja metamfetamiinituru värskemad analüüsid — https://www.emcdda.europa.eu/publications/eu-drug-markets_en

(⁵) EMCDDA minijuhendid uimastiprobleemidele reageerimise kohta —

https://www.emcdda.europa.eu/publications/health-and-social-responses-a-european-guide_en